

Rigsombudsmanden på Færøerne

Tórshavn, den 26. marts 2010

J.nr. 323-1 - dmk

Indberetning nr. 2 / 2010

Emner:

- *Forfatningsudvalget har nu afsluttet sit arbejde og fremsat et forslag til en grundlæggende færøsk styrelsesordning, som på Færøerne generelt omtales som en forfatning. Forslaget skal ifølge det fremsatte forslag tidligst sendes til folkeafstemning et halv år efter vedtagelsen i Lagtinget.*
- *Sambandspartiet og Socialdemokratiet udelukker ikke, at bloktilskuddet igen skal pris- og lønreguleres – bloktilskuddet har været 615,5 mio. kr. årligt siden 2002.*
- *Der er i øjeblikket hele fire forslag vedr. valgsystemet til behandling i Lagtinget – herunder et beslutningsforslag fra bl.a. Edmund Joensen om en vejledende folkeafstemning, hvor befolkningen skal tage stilling til, om man skal bibeholde Færøerne som én valgkreds eller gå tilbage til en ordning med flere valgkredse.*
- *Landsstyremedlem Annika Olsen oplever manglende politisk opbakning til ny kommunestruktur. Flere lagtingsmedlemmer er imod kommunesammenlægninger ved lov.*
- *Udbygningen af lufthavnen går nu i gang. Det færøske firma J&K Petersen skal stå for arbejdet med at forlænge banen.*
- *Flyselskabet Atlantic Airways har for første gang i 15 år præsenteret et regnskab med underskud.*
- *Bakkafrøst har haft en succesfuld aktieemission i forbindelse med noteringen på Oslo Børs. Selskabet har en markedsværdi på ca. 1,4 mia. kr.*
- *De færøske pengeinstitutter har fremlagt deres regnskaber for 2009. Eik Banki-koncernen og Norðoya Sparikassi kom ud af året med underskud, mens Føroya Banki kan fremvise et overskud. Føroya Banki kan bogføre en kapitalgevinst på 380 mio. kr. i 2010 efter frasalgs af bankens aktier i Bakkafrøst.*
- *Ellers lovende forsøg med opdræt af torsk indstilles nu. Prisen på opdrætstorsk gør det ikke rentabelt at fortsætte.*
- *Færøernes Statistik har offentliggjort nogle nøgletal for den offentlige sektor på Færøerne. Nøgletallene gør det bl.a. muligt at foretage sammenligninger mellem den færøske og danske offentlige sektor.*

Forfatningsudvalget har fremsat forslag til en færøsk forfatning

Som omtalt i tidligere indberetninger har et af Lagtinget særskilt forfatningsudvalg, hvor alle Lagtingets partier har været repræsenteret, arbejdet med et forslag til en grundlæggende færøsk styrelsesordning (Stjórnarskipan Føroya), som på Færøerne generelt omtales som en forfatning. Forfatningsudvalget har nu afsluttet sit arbejde og den 6. marts 2010 fremsat "Forslag til lagtingslov om Færøernes Forfatning".

Forfatningsforslaget indeholder en præambel, 58 paragraffer og nogle få generelle bemærkninger. Forslaget indeholder ikke bemærkninger til de enkelte paragraffer, idet udvalget vurderer, at der bør gives plads for, at fortolkningen af de enkelte paragraffer kan ændres med tiden.

Alle partier i Lagtinget var som nævnt repræsenteret i forfatningsudvalget, og der har hele tiden været arbejdet hen imod, at der skal være enighed om det fremsatte forslag. Alle udvalgets 10 medlemmer har været med til at fremsætte forfatningsforslaget, men der er ifølge forfatningsforslagets generelle bemærkninger udvalgsmedlemmer, der under den kommende behandling i Lagtinget vil tilkendegive deres særstilling til enkelte paragraffer.

Forfatningsforslaget skal tidligst et halv år efter en vedtagelse i Lagtinget sendes til folkeafstemning. Hvis et flertal stemmer for forfatningsforslaget ved en folkeafstemning, vil forfatningen ifølge forslaget træde i kraft samme dag.

Pris- og lønregulering af bloktilskuddet genoptages?

Bloktilskuddet til Færøerne har efter aftale mellem landsstyret og den danske regering været fastsat til 615,5 mio. kr. nominelt årligt i perioden 2002-2010. Tilskuddet er dermed ikke reguleret med PL-reguleringen på statens driftsbudget siden 2002. Magni Laksafoss fra Sambandspartiet har på partiets nylige landsmøde talt for, at man igen bør PL-regulere bloktilskuddet, og han blev på mødet bakket op af formanden Kaj Leo Johannesen. Kaj Leo Johannesen er indstillet på at tage reguleringen af bloktilskuddet op ved de kommende forhandlinger med den danske regering, hvis han kan skaffe flertal for det på Færøerne.

Socialdemokratiets formand Jóannes Eidesgaard, der tidligere har udtalt, at han vil have en dårlig smag i munden, hvis man anmoder om forhøjelse af bloktilskuddet, jf. Indberetning nr. 7/2009, er nu ikke afvisende overfor at tale om Sambandspartiets ønske om en PL-regulering af bloktilskuddet. Til avisen Sosialurin siger han den 24. marts 2010, at en PL-regulering ikke er lig en forhøjelse af bloktilskuddet - den fastholder blot værdien af bloktilskuddet.

Fire forslag vedr. antallet af valgkredse til behandling i Lagtinget

Lagtinget behandler i øjeblikket fire forskellige forslag vedrørende antallet af valgkredse ved valg til Lagtinget. Som redegjort for i Indberetning nr. 10/2009 har Lagtingets formandskab arbejdet på et forslag til ændring af valgloven med henblik på at gå tilbage til en ordning med flere valgkredse. I 2007 gik man fra syv valgkredse på Færøerne til kun én valgkreds. Forslaget er nu fremsat, men kun med tilslutning af halvdelen af formandskabet. Der er desuden fremsat tre andre forslag vedrørende antallet af valgkredse på Færøerne.

Lagtingets formand, Hergeir Nielsen (Republikanerne) håbede på, at formandskabets fire medlemmer kunne blive enige om et fælles forslag med flere valgkredse, men det blev ikke tilfældet. Hergeir Nielsen har dog med støtte fra et andet af formandskabets medlemmer, Jógvan á Lakjuni (Folkeflokkun) valgt alligevel at fremsætte et forslag, hvor Færøerne inddeles i fem valgkredse.

Som reaktion herpå har Edmund Joensen (Sambandspartiet) sammen med Magni Laksáfoss (Sambandspartiet) og Kári á Rógvi (Selvstyrepartiet) fremsat et forslag til vejledende folkeafstemning om, hvorvidt Færøerne skal forblive én valgkreds eller deles op i flere valgkredse.

Et andet forslag fremsat af Anfinn Kallsberg (Folkeflokkun), Tórbjørn Jacobsen (Republikanerne), Gerhard Lognberg (Socialdemokraterne) og Jaspur Vang (Socialdemokratiet) går ud på, at man vender tilbage til ordningen med syv valgkredse, dog med den ændring at antallet af lagtingsmedlemmer øges fra 32 til 33. Det ekstra medlem skal ifølge forslaget tilfalde Syd-Strømø.

Endelig er der fremsat et beslutningsforslag om at nedsætte et ekspertudvalg, der skal behandle alle relevante demokratiske og samfundsmæssige forhold i forbindelse med et valgsystem. Ud fra sine konklusioner skal udvalget siden udarbejde et forslag til et valgsystem. Forslagsstillerne er John Johannesen (Socialdemokratiet), der er medlem af formandskabet, Annita á Fríðriksmørk (Republikanerne) og Poul Michelsen (Folkeflokkun).

Ny kommunestruktur har lange udsigter

Som redegjort for i Indberetning nr. 9/2009 har et udvalg fremlagt et forslag til en kommunalreform, der nu skal til politisk behandling. Forslaget indeholder bl.a. et forslag om, at antallet af kommuner reduceres fra de nuværende 30 kommuner til 7-9 kommuner i 2011.

Landsstyremedlemmet med ansvar for kommunerne, Annika Olsen fra Folkeflokkun, havde den 10. marts 2010 indkaldt repræsentanter for alle partier til et møde for at få gang i den politiske behandling vedrørende den fremtidige kommunestruktur. Det var dog kun repræsentanter fra hendes eget parti, der mødte op til mødet. Ifølge Annika skyldes den manglende deltagelse bl.a., at der var opstået nogle misforståelser og at alle ikke havde fået besked om mødet, men ifølge avisen Sosialurin den 12. marts 2010 står det klart, at en væsentlig årsag til det manglende fremmøde også er den, at partierne fra både koalitionen og oppositionen direkte boykotter arbejdet.

Oppositionspartierne har meddelt, at situationen i koalitionen er så uklar, at de ikke møder op til møder i nogen politisk følgegruppe, før end koalitionen selv ved, hvad den vil. Og samme holdning har koalitionspartiet Socialdemokratiet, der henviser til, at så længe Folkeflokkun internt er uenige, er det ikke muligt at komme videre.

Annika Olsen erkender, at hun har et problem, men vil ikke give op. Hun vil nu tage sagen op i landsstyret for at finde ud af, hvilken holdning landsstyret overordnet har til sagen. Der er flere medlemmer i koalitionen, der er meget imod at gennemføre kommunesammenlægninger ved lov, men gerne ser, at man lægger flere områder ud til kommunerne at forvalte. Siden skal kommunerne nok selv finde ud af at samarbejde om løsning af opgaverne og frivilligt finde sammen, hvis det viser sig at være nødvendigt eller rationelt.

Udbygningen af lufthavnen kan nu gå i gang

Udbygningen af lufthavnen kan nu gå i gang, efter at Lagtinget har vedtaget det lovforslag, som landsstyremedlem Johan Dahl fremsatte den 11. december 2009, jf. Indberetning nr. 11/2009. Med lovforslagets vedtagelse har A/S Vagar Lufthavn fået hjemmel til at forhøje aktiekapitalen med 365 mio. kr. med henblik på at forlænge banen til 1.799 m, udbygge terminalen og foretage andre ændringer.

A/S Vagar Lufthavn har netop indgået en kontrakt med det færøske selskab J&K Petersen, der havde afgivet det laveste tilbud på en forlængelse af banen. J&K Petersen er gået i gang med forberede

delserne og forventer at kunne påbegynde arbejdet omkring månedsskiftet april/maj 2010. Arbejdet skal efter planen være afsluttet ved udgangen af 2011.

Atlantic Airways underskud i 2009

Det færøske luftfartsselskab Atlantic Airways havde i 2009 underskud for første gang i 15 år. Selskabet har fremlagt et regnskab med et underskud på 8,1 mio. kr. før skat (6,6 mio. kr. efter skat). Selskabet havde i 2009 en omsætning på 402 mio. kr. svarende til en tilbagegang på 26,5 pct. Egenkapitalen udgjorde ultimo året 214 mio. kr. Passagertallet faldt med 9 pct. i forhold til året før, mens antal flyvetimer faldt mere markant med 40 pct. Personalet er reduceret med 35 pct. til 165 årsværk.

En væsentlig andel af tilbagegangen forklares ved, at udlejningen af fly til bl.a. SAS stoppede helt op i løbet af året. Selskabet var opmærksom på problemet og havde allerede i foråret 2009 opsagt leasingaftaler om fly og afskediget personale med henblik på tilpasning af kapaciteten, men den samtidige generelle økonomiske afmatning har betydet, at man ikke har kunnet tilpasse strukturen hurtigt nok.

Stor interesse for Bakkafrost ved noteringen på Oslo Børs

Bakkafrost, der opdrætter og forarbejder laks, har fuldført en aktieemission på Oslo Børs. De udbudte aktier blev overtegnet syv gange. De udbudte aktier bestod af 2.608.065 nye aktier, som selskabet solgte, og 18.645.271 aktier, som de nuværende aktionærer solgte. Kursen pr. aktie blev 31 norske kr. Selskabets markedsværdi er herefter knap 1,4 mia. danske kr. Føroya Banki bogfører en kapitalgevinst på 380 mio. kr. i forbindelse med bankens frasalg af aktierne i Bakkafrost, jf. mere herom nedenfor.

De færøske pengeinstitutters regnskaber 2009

Føroya Banki har præsenteret et årsregnskab for 2009 med et overskud før skat på 135 mio. kr. (111 mio. kr. efter skat). Det er en forbedring på 35 pct. i forhold til 2008, hvor overskuddet før skat var 100 mio. kr. Banken har udlån på 6,9 mia. kr., indlån på 5,5 mia. kr., balancen udgør 10,3 mia. kr. og egenkapitalen beløber sig til 1,7 mia. kr. Solvensprocenten er 26,2.

Det seneste halve år har for Føroya Banki været præget af vækst udenfor Færøerne, bl.a. gennem opkøb af aktiemajoriteten i et islandsk forsikringsselskab i 2009 og senest i 2010 dele af Sparbank's filialnet i Danmark og Grønland. For 2010 forventer banken et resultat i intervallet 150-190 mio. kr. En eventuel gevinst ved frasalg af opdrætsselskabet Bakkafrost i første halvår af 2010 er ikke medregnet i denne forventning. Føroya Banki har den 24. marts 2010 efterfølgende meddelt, at den i forbindelse med noteringen af Bakkafrost på Oslo Børs har solgt sine aktier i selskabet. Føroya Banki ejede 33,7 pct. af aktierne i Bakkafrost, der ved salget indbragte banken et nettoprovenu på 431 mio. kr. Da aktierne har været bogført til anskaffelsværdien på 51 mio.kr., vil Føroya Banki bogføre en kapitalgevinst på 380 mio. kr. i forbindelse med frasalget.

Med henblik på at tilpasse bankens navn til den stigende aktivitet uden for Færøerne, således findes 55.000 af bankens 80.000 kunder uden for Færøerne, skal der på generalforsamlingen den 29. marts 2010 tages stilling til at ændre bankens navn til BankNordik, som bestyrelsen finder mere passende til bankens nordiske profil.

Eik Banki-koncernen har også offentliggjort sit årsregnskab for 2009. Resultatet blev et underskud på 386 mio. kr. før skat (297 mio. kr. efter skat). Året før var underskuddet 511 mio. kr. før skat (403 mio. kr. efter skat). Bankens udlån er faldet med 1,4 pct. til 15,4 mia. kr., mens indlån er steget med 2,1 pct. til 14,4 mia. kr. Balancen for koncernen er 21,6 mia. kr. og egenkapitalen beløber sig til 1,3 mia. kr. Koncernens solvensprocent ultimo 2009 var på 11,6 pct. Moderselskabet Eik Banki havde ultimo 2009 en solvens på 17,8 pct.

Bankens ledelse finder resultatet utilfredsstillende. Underskuddet skyldes blandt andet, at nedskrivningerne på udlån har været større end forventet; især indenfor segmentet for erhvervsejendomme i Danmark. Privatkundesegmentet og de øvrige forretningsområder i Danmark samt den færøske del af forretningen udvikler sig tilfredsstillende. Eik Banki-koncernen forventer et positivt resultat for 2010.

Norðøya Sparikassi, der er Færøernes 3. største pengeinstitut, kom ud af 2009 med et underskud efter skat på 46,2 mio. kr. (38,0 mio. kr. efter skat) mod et underskud før skat i 2008 på 63,2 mio. kr. (55,1 mio. kr. efter skat). Øgede hensættelser på udlån er den væsentligste årsag til det negative resultat. Balancen er på 2,3 mia. kr. ultimo 2009 og egenkapitalen 238 mio. kr.

Foreløbig stop for torskeopdræt på Færøerne

Der har i flere år været gjort forsøg med opdræt af torsk på Færøerne, men nu stoppes forsøgene foreløbig. Årsagen er den, at priserne på opdrættet torsk i øjeblikket ikke giver grundlag for rentabel opdræt. Biologisk er der ikke noget i vejen for torskeopdræt på Færøerne, for de hidtidige forsøg har vist, at opdrætstorsken trives og tilvæksten har været god. Prisen på opdrætstorsk er faldet markant siden forsøgene startede på Færøerne, og der er ikke udsigt til, at priserne vil rette sig nok op i nærmeste fremtid.

Den offentlige sektor på Færøerne i tal

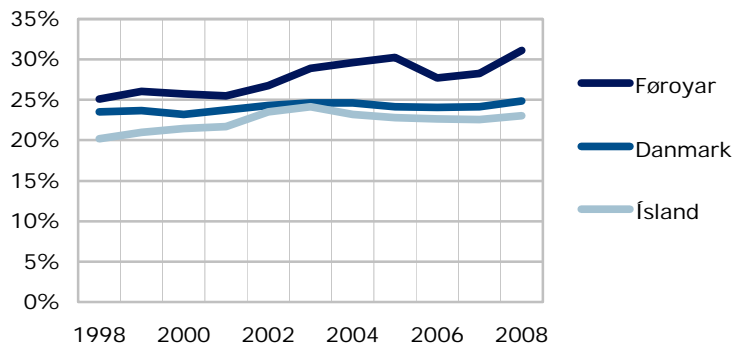
Hagstova Føroya (Færøernes Statistik) har offentliggjort en opgørelse over den offentlige sektors finanser fra 1998 til 2008. Med baggrund i opgørelsen forsøger Hagstova Føroya at besvare mange af de spørgsmål, som offentligheden har om den offentlige sektor: Hvor stor er den offentlige sektor? Hvor meget betaler vi i skat? Hvor mange penge bruger det offentlige på sundhedssektoren, undervisning og administration?

Opgørelsen er lavet ud fra internationale standarder og gør det derfor muligt at sammenligne på tværs af lande. I de fleste tilfælde sammenlignes Færøerne med Danmark og Island.

Er den offentlige sektor større på Færøerne end i Danmark og Island?

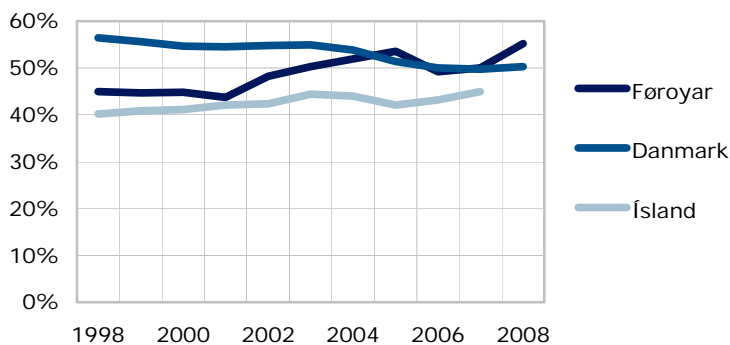
Det spørgsmål kan ifølge Hagstova Føroya besvares på to måder, alt efter hvad der spørges om.

Det første spørgsmål går på, hvor stor en andel af landets ressourcer der går til at producere de offentlige tjenester? For at besvare det spørgsmål, har man først set på det offentlige forbrug i forhold til BNP.

Offentlig forbrug i pct. af BNP

Det fremgår af opgørelsen, at produktionen af de offentlige tjenester på Færøerne koster mere end i Danmark og Island. I perioden 2004-2008 har de offentlige tjenester på Færøerne kostet 29 pct. af BNP i forhold til 24 pct. i Danmark og 23 pct. i Island.

Men den offentlige sektor gør andet end bare at producere offentlige tjenester, og det andet spørgsmål går derfor på, hvor stor en andel af landets indtægter det offentlige disponerer over til både at producere offentlige tjenester, til anlægsinvesteringer, til erhvervsstøtte og til udligning af indkomster (pensioner, dagpenge, studiestøtte m.v.)? Til besvarelse heraf har Hagstova Føroya sat de offentlige udgifter i forhold til den disponible BNI (bruttonationalindkomst).

Offentlige udgifter i pct. af disp. BNI

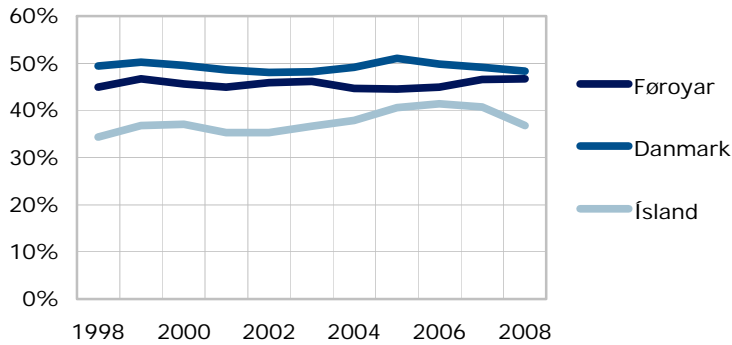
Som det fremgår af figuren ovenfor, er de offentlige udgifter på Færøerne de senere år steget til at udgøre en endnu større andel af den samlede økonomi, hvis man sammenligner med Danmark. Frem til 2005 var de offentlige udgifter på Færøerne forholdsvis mindre end i Danmark.

Samlet set besvarer Hagstova Føroya spørgsmålet, om den offentlige sektor er større på Færøerne end i Danmark og Island, således: De samlede offentlige udgifter på Færøerne er ca. lige så store som i Danmark, men det offentlige forbrug (det som det koster at producere de offentlige tjenester) er væsentlig større på Færøerne end i både Danmark og Island.

Er skattetrykket på Færøerne lavere end i Danmark og Island?

For besvarelse af det spørgsmål, har man først set på det almindelige skattetryk, som sætter alle skatter og afgifter i forhold til BNP (skatter og afgifter i forhold til indtægterne skabt på Færøerne).

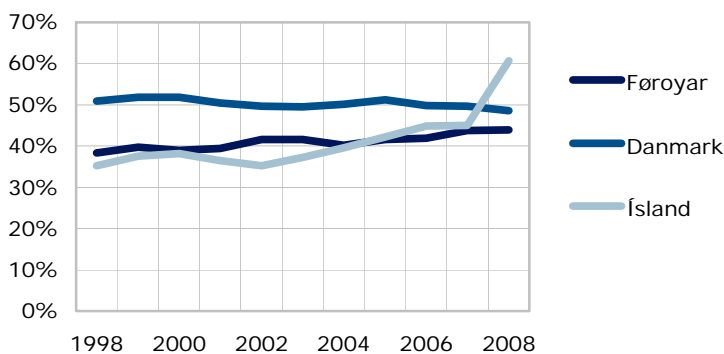
Almindelige skattetryk i pct. af BNP

Herved fremkommer, at det almindelige skattetryk i gennemsnit har været 46 pct. på Færøerne i årene 2004 til 2008, mens det i Danmark har været 49 pct. i samme periode.

Hagstova Føroya har også opgjort det korrigerede skattetryk, der sætter alle skatter og afgifter i forhold til den disponible bruttonationalindkomst (disp. BNI). Ved opgørelsen af det korrigerede skattetryk er der korrigeret for overførsler til og fra udlandet i form af løn, formueindkomst, produktions- og importskatter og – subsidier. Hermed indgår bl.a. det årlige bloktilskud fra Danmark i opgørelsen af indkomsten og ligeledes Danmarks finansiering af f.eks. politi og retsvæsen.

Korrigeret skattetryk i pct. af disp. BNI

Det korrigerede skattetryk var i årene 2004 til 2008 i gennemsnit 50 pct. af disp. BNI i Danmark, mens det var 42 pct. på Færøerne og i Island. I de fem år var det korrigerede skattetryk på Færøerne således gennemsnitlig 8 procentpoint lavere end i Danmark.

At skattetrykket på Færøerne er lavere end i Danmark, samtidig med at de offentlige udgifter på Færøerne er højere end i Danmark, forklares af Hagstova Føroya ved, at bloktilskuddet fra Danmark lægges oven i skatteindtægterne.

Hvem betaler skatterne?

Hagstova Føroya har også set på, hvorledes forskellige kilder beskattes og dermed bidrager til finansieringen af den offentlige sektor.

Procentvis fordeling af skatter. Gennemsnit årene 2004-2008

	Færøerne	Danmark	Island
Personlig indkomstskat	52%	52%	40%
Selskabsskat	5%	8%	5%
Arbejdsmarkedsbidrag	8%	2%	8%
Formueskatter	1%	5%	6%
Moms	24%	20%	27%
Andre afgifter	9%	12%	15%
Skatter og afgifter i alt	100%	100%	100%

Ved en sammenligning mellem Danmark og Færøerne skal især bemærkes, at for Færøernes vedkommende kommer kun 1 pct. af de samlede skatteindtægter fra formueskatter. På Færøerne betales ikke ejendomsskatter.

Hvad anvendes de offentlige penge til?

Af tabellen nedenfor fremgår det, at Danmarks udgifter til generelle offentlige tjenester ligger noget højere end Færøernes. Det skal dog her bemærkes, at renteudgifter på offentlig gæld indgår i denne gruppe og bidrager væsentligt til at forklare forskellen mellem Danmark og Færøerne.

Fordeling af offentlige udgifter i pct. af BNP. Gennemsnit for årene 2004 - 2008

	Færøerne	Danmark	Island
Generelle off. tjenester	10%	14%	12%
Forsvar	0%	3%	0%
Retsvæsen	2%	2%	3%
Erhvervsanliggender	17%	6%	18%
Miljøbeskyttelse	2%	1%	1%
Boliger og off. faciliteter	2%	1%	1%
Sundhedsvæsen	13%	14%	18%
Fritid, kultur, religion	3%	3%	8%
Undervisning	16%	13%	18%
Sociale område	35%	43%	20%
Udgifter i alt	100%	100%	100%

Færøerne har væsentlig højere udgifter til erhvervsanliggender end Danmark. En væsentlig forklaring på det forhold er, at det offentliges udgifter til infrastrukturen (veje, færger mv.) indgår i erhvervsanliggender, og der har Færøerne væsentlig højere udgifter end Danmark. Omvendt anvender Danmark i forhold til Færøerne en væsentlig højere andel af udgifterne på det sociale område.

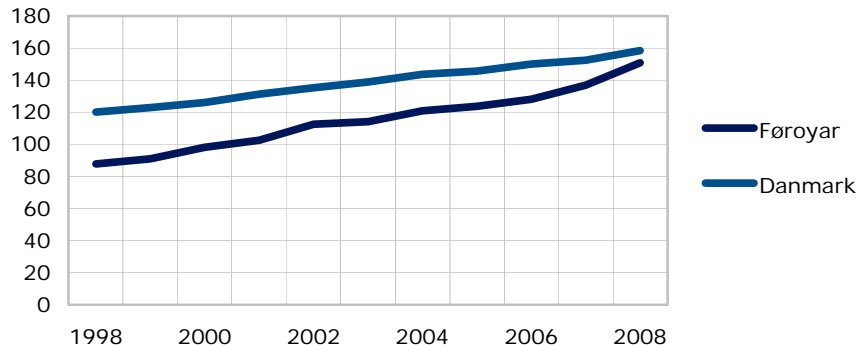
Hagstova Føroya har også opgjort, hvad den offentlige sektor koster pr. indbygger i Danmark og på Færøerne, jf. nedenfor.

Offentlige udgifter pr. indbygger i 2008, DKK

	Færøerne	Danmark
Generelle off. tjenester	15.870	22.360
Forsvar	0	4.824
Retsvæsen	2.738	3.289
Erhvervsanliggende	22.478	8.975
Miljøbeskyttelse	2.450	1.586
Boliger og off. faciliteter	3.685	1.481
Sundhedsvæsen	19.905	24.234
Fritid, kultur, religion	3.643	4.989
Undervisning	27.315	21.882
Sociale område	52.922	70.567
Udgifter i alt	151.026	158.345

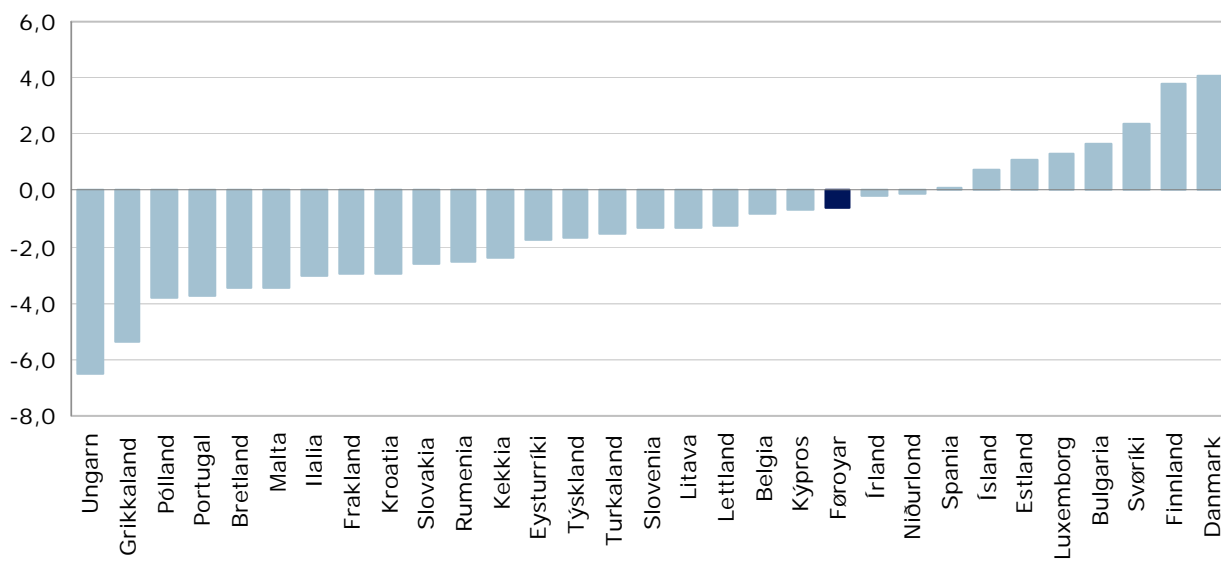
Som det fremgår, koster den offentlige sektor mere pr. indbygger i Danmark end på Færøerne. Forskellen har tidligere været større, som det fremgår af figuren nedenfor, men de senere år er de offentlige udgifter steget mere på Færøerne end i Danmark, hvilket har været med til at indsnævre forskellen.

Offentlige udgifter i 1 000 kr. pr. indbygger

Er det offentlige underskud stort på Færøerne?

I gennemsnit har det offentlige underskud i de europæiske lande i gennemsnit været ca. 2 pct. af BNP i de fem år fra 2004 til 2008. Til sammenligning har den offentlige sektor på Færøerne i samme periode haft et gennemsnitligt underskud på 0,6 pct. af BNP.

Den offentlige sektors over-/underskud i europæiske lande. 5 års gennemsnit, årene 2004-2008

Med venlig hilsen

Dan M. Knudsen